

ΤΑΞΗ: Β΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ημερομηνία: Τρίτη 4 Ιανουαρίου 2022
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α.

Α. Ο αρθρογράφος αναφέρεται στα προβλήματα που προκάλεσε ο εκδημοκρατισμός της πληροφορίας σήμερα. Ειδικότερα, επισημαίνει πως η διεθνοποίηση των πληροφοριών επέφερε τη συγκρότηση συνόλων συνωμοσιολόγων, οι οποίοι αξιοποιώντας το διαδίκτυο, κατόρθωσαν να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους. Επιπλέον, λόγω της κατάργησης των φίλτρων της πληροφορίας, οποιοσδήποτε μπορεί να δημοσιεύσει στο διαδίκτυο μια ψεύτικη ανέλεγκτη είδηση πλάι στην έγκυρη. Ο διχασμός που προκύπτει εδραιώνει τα ψεύδη, τον διασυρμό του ιδεολογικού αντιπάλου προκαλώντας δυσλειτουργίες στη δημοκρατία.

ΘΕΜΑ Β.

Β1. Η παράγραφος αναπτύσσεται με **σύγκριση- αντίθεση**. Το κεντρικό θέμα που επιλέγει ο συντάκτης είναι **ο διαφορετικός τρόπος ενημέρωσης στο παρελθόν και στις μέρες μας**. Ειδικότερα, ο συγγραφέας επιθυμεί να συγκρίνει το γεγονός ότι, ενώ στον προηγούμενο αιώνα οι πληροφορίες συντάσσονταν από τα παραδοσιακά μέσα μαζικής επικοινωνίας περιορίζοντας έτσι τις ακρότητες («Λίγο ο δημόσιος έλεγχος... και οι χυδαίες εκπομπές»), σήμερα το διαδίκτυο δίνει βήμα έκφρασης σε περιθωριακές απόψεις που διευρύνουν την εμβέλεια της επιρροής τους («Το Διαδίκτυο έλυσε... των περιθωριακών απόψεων πολλαπλασιάζονται»). Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύονται οι διαφορές στις πρακτικές ενημέρωσης που ακολουθούνταν, παρουσιάζονται τα κυριότερα χαρακτηριστικά τους και το περιεχόμενό τους, αποτρέποντας έτσι τη σύγχυση που ίσως προκαλείται στους αναγνώστες. Η συνδυαστική λέξη «όμως» είναι επίσης δηλωτική του τρόπου ανάπτυξης που υιοθετεί ο συντάκτης.

B2.

- α. τις δυνατότητες (διασυννοριακής) διασποράς (παρένθεση) = προσθήκη μιας επιπλέον πληροφορίας.
- β. Υπήρχαν πάντοτε οι «κίτρινες» εφημερίδες (εισαγωγικά) = μεταφορική χρήση της λέξης.
- γ. Στο συναρπαστικό του βιβλίο «Thinking, Fast and Slow» (εισαγωγικά) = η αυτούσια αναφορά στον τίτλο ενός βιβλίου.
- δ. Άνθρωποι ανερμάτιστοι, απαίδευτοι, παρανοϊκοί (κόμμα) = ασύνδετο σχήμα.
- ε. «ακύρωση» ιδεολογικών αντιπάλων (εισαγωγικά) = ειρωνική χρήση της λέξης.

B3.

- α. η «γρήγορη σκέψη» εξαπλώνει τον ψευδή και διχαστικό λόγο όπως τα ξερά χόρτα την πυρκαγιά, στο σημείο αυτό ο συγγραφέας:
 - ii. παρουσιάζει μια αναλογία
- β. «Η αναπαραγωγή ψευδών ειδήσεων είναι το ένα σύμπτωμα», το σχήμα λόγου που επιλέγεται είναι:
 - iv. μεταφορά
- γ. Η λέξη «επίτευγμα» σημαίνει:
 - i. κατόρθωμα
- δ. Η λέξη «παρορμητικά» έχει ως αντώνυμο:
 - iii. συνειδητά
- ε. Το ύφος του συγγραφέα στην δεύτερη παράγραφο του κειμένου μπορεί να χαρακτηριστεί:
 - iv. ειρωνικό

ΘΕΜΑ Γ

Γ1.Α. Το ποίημα δομείται πάνω σε τρία βασικά ερωτήματα, «Δεν είναι... Πως ονειρεύονται», «Καλύτερα... πως ονειρεύονται;» και «Ποιος... εγώ ονειρευόμουν;», «Ότι ονειρεύεσαι;». Με αυτά, ο ποιητής προσδίδει στον λόγο του ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα και δραματικότητα. Το έργο του αποκτά μία υφολογική ποικιλία και αποτελούν βασικό στοιχείο προφορικότητας. Επιπλέον, δομεί τον λόγο του με την μορφή ερώτησης – απάντησης, δίνοντας μια αίσθηση διαλόγου, σε συνδυασμό με τα ρηματικά

πρόσωπα που εναλλάσσονται, «ποιος είπε πως εγώ», «Εσύ το ' πες». Βασικός στόχος των ερωτημάτων αυτών είναι να βοηθήσουν τον αναγνώστη στην βαθύτερη κατανόηση του θέματος που πραγματεύεται, το οποίο είναι η κοινωνική αφύπνιση, κι έπειτα να του διεγείρουν έναν προβληματισμό επάνω σε αυτό. Τέλος, η τεχνική των ερωτήσεων, σε συνδυασμό με την πλήρη έλλειψη βασικής στίξης στο ποίημα (με εξαίρεση τα κόμματα στον τελευταίο στίχο), δίνει έμφαση στον λόγο του και εντονοποιεί την θεατρικότητα.

Γ1.Β. Στο απόσπασμα το βασικό σχήμα που κυριαρχεί είναι η αντίθεση, «Δεν είναι καλύτερα» - «Είναι καλύτερα», «να μην τους ξυπνήσουμε» - «να τους ξυπνήσουμε», «ξυπνήσουμε» - «ονειρεύονται». Με αυτό ο ποιητής αντιπαραβάλλει δύο έννοιες ανόμοιες μεταξύ τους με στόχο να δώσει έμφαση στα δύο συγκρινόμενα. Τονίζει τα δύο άκρα για να προβληματίσει τον αναγνώστη και να διεγείρει το συναίσθημά του. Συγκεκριμένα, στο απόσπασμα αναρωτιέται αν είναι καλύτερα ή όχι να αφυπνίσουμε όσους ζουν σε μία ουτοπική πραγματικότητα, στο δικό τους όνειρο, με σκοπό να τους επαναφέρουμε στην κανονική ροή της ζωής. Τέλος, προσδίδει στον λόγο του ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα.

Εναλλακτικά: Στο απόσπασμα ένα βασικό σχήμα που κυριαρχεί είναι η επανάληψη, «καλύτερα», «ξυπνήσουμε», «ονειρεύονται». Σκοπός του ποιητή είναι να δώσει έμφαση στις λέξεις που επαναλαμβάνει. Συγκεκριμένα, στο απόσπασμα αναρωτιέται αν είναι καλύτερα ή όχι να αφυπνίσουμε όσους ζουν σε μία ουτοπική πραγματικότητα, στο δικό τους όνειρο, με σκοπό να τους επαναφέρουμε στην κανονική ροή της ζωής. Τέλος, προσδίδει στον λόγο του ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα.

ΘΕΜΑ Δ

Το θέμα του ποιήματος αποσκοπεί στον προβληματισμό για την αναγκαιότητα αφύπνισης όσων βρίσκονται σε κοινωνικό λήθαργο, «Δεν είναι καλύτερα να μην τους ξυπνήσουμε», «Είναι καλύτερα να τους ξυπνήσουμε». Οι ανησυχίες και οι προβληματισμοί του ποιητικού υποκειμένου γίνονται εμφανέστερες μέσω των πολλαπλών ερωτήσεων, «Δεν είναι... ονειρεύονται;» και των επαναλήψεων «ξυπνήσουμε». Αναρωτιέται, εντάσσοντας τον εαυτό του στο σύνολο με την χρήση του α' πληθυντικού προσώπου «ξυπνήσουμε», εάν θα ήταν προτιμότερο να επαναφέρουμε στην πραγματικότητα όσους ζουν στο δικό τους όνειρο, να τους δείξουμε το φως, την αλήθεια, την ίδια την ζωή.

Αξίζει, άραγε να προβούμε σε μία τέτοια ενέργεια; Θα αναρωτηθεί κανείς. Αρχικά, οφείλουμε να συνειδητοποιήσουμε πως κι εμείς οι ίδιοι έχουμε ξυπνήσει και δεν βιώνουμε μια επίπλαστη πραγματικότητα. Δεν μπορούμε να κινητοποιήσουμε τις μάζες, αν εμείς είμαστε ακόμη νωθροί. Μια ακόμη εύλογη απορία που μας γεννά το

ποίημα, είναι αν τελικά αξίζει να τους ξυπνήσουμε. Η διαδικασία αυτή της αφυπνίσεως απαιτεί υπευθυνότητα, συνέπεια και ψυχικό σθένος, τόσο από την μεριά μας, όσο κι από την δική τους. Ίσως ο κόσμος αυτός τους τρομάζει σε σχέση με την γλυκύτερη ουτοπία του ονείρου. Κι αν δεν είναι έτοιμοι να βιώσουν την αλήθεια και να αντικρύσουν το φως και λειτουργήσουν ως τροχοπέδι συμπαρασύροντας τους υπολοίπους; Πράγματι, τα ερωτήματα είναι πολλαπλά, πάντως το μόνο βέβαιο είναι πως καμία κοινωνία δε εξελίσσεται όταν τα μέλη της είναι οκνηρά.

Δ1. Επικοινωνιακό πλαίσιο: Άρθρο

Ενδεικτικός τίτλος: « Τύπος και Δημοκρατία, μια σχέση ... σε κρίση»

Ενδεικτικός πρόλογος: Ιστορικά ο Τύπος, με ό,τι συμπεριλαμβάνει κατευθυνόταν από οικονομικούς, πολιτικούς, ιδεολογικούς και πολιτιστικούς παράγοντες. Τα τελευταία χρόνια ωστόσο, επίκεντρο της λειτουργίας όλων σχεδόν των μεγάλων επιχειρηματικών ομίλων ΜΜΕ έγινε η αύξηση της κερδοφορίας τους στο πλαίσιο μιας μεγάλης παγκοσμιοποιημένης αγοράς. Το τελευταίο είχε ως επίπτωση εκπτώσεις και στην λειτουργία του Τύπου και κυρίως στην σχέση του με το δημοκρατικό πολίτευμα.

Ζητούμενο 1: Σχέση τύπου και δημοκρατίας σήμερα:

→ Ο Τύπος κατευθύνει σκόπιμα την κοινή γνώμη καθώς είναι δέσμιος οικονομικών ή πολιτικών συμφερόντων και έτσι ασκεί προπαγάνδα ή παραπληροφόρηση.

→ εκβιάζει άμεσα ή έμμεσα τις άλλες μορφές εξουσίας, τη δικαστική και την εκτελεστική, προκειμένου να εξυπηρετήσει αλλότρια συμφέροντα και σκοπιμότητες, που αντιστρατεύονται τη δημοκρατία.

→ δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που έντυπα μέσα συκοφαντούν, παραποιούν την αλήθεια, επιδίδονται στον κιτρινισμό και παραβιάζουν την ιδιωτικότητα δημοσίων και μη προσώπων, προς χάριν της εμπορικότητας και του κέρδους.

→ πυροδοτεί το φανατισμό, τις δογματικές απόψεις και τις προκαταλήψεις σε βάρος ευπαθών κοινωνικών ομάδων.

→ αποπροσανατολίζει την κοινή γνώμη με ευτελείς ή παραπλανητικές ειδήσεις, απομακρύνοντας τους πολίτες από την ενασχόληση με τα κοινά και απαξιώνοντας τους δημοκρατικούς θεσμούς της κοινωνίας (π.χ. δικαιοσύνη, δικαστές κ.λπ.).

→ το χαμηλό, σε αρκετές περιπτώσεις, γλωσσικό και πνευματικό περιεχόμενο των έντυπων μέσων, δεν συμβάλλει στη βελτίωση και την καλλιέργεια του μορφωτικού επιπέδου των αναγνωστών, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να αδυνατούν να διαμορφώσουν συνολική άποψη για τα κοινά.

→ η απροθυμία του Τύπου να ασκήσει κριτική ή να ελέγξει την εκτελεστική εξουσία ή το πολιτικό προσωπικό της χώρας, εξαιτίας το σχέσεων αλληλεξάρτησης των ιδιοκτητών του με τους πολιτικούς.

→ καλλιεργεί το καταναλωτικό πνεύμα (μέσω των διαφημίσεων αλλά και της πληθώρας των διαφημιστικών ένθετων) με αποτέλεσμα να επιτείνεται ο ατομισμός, η ιδιώτευση και η αποχή των πολιτών από τα πολιτικά δρώμενα.

→ η εμπορευματοποίηση του Τύπου σε συνδυασμό με την κυριαρχία της εύπεπτης πληροφόρησης ή ψυχαγωγίας, προκειμένου να αυξηθούν οι πωλήσεις των φύλλων, και σε συνδυασμό με την παραπληροφόρηση δεν επιτρέπουν στους πολίτες να κρίνουν και να εκτιμήσουν σωστά πρόσωπα και καταστάσεις, ενώ ταυτόχρονα εντείνεται η παθητικοποίησή τους.

Ζητούμενο 2: Οι δημοσιογράφοι ανταποκρίνονται στο λειτούργημά τους σήμερα;

Η καθημερινή εμπειρία από το χώρο του ηλεκτρονικού και του γραπτού Τύπου γεννά σημαντικές αμφιβολίες. Στην πραγματικότητα, η ανταπόκριση του δημοσιογράφου στο λειτούργημά του δεν είναι πάντοτε εφικτή, εξαιτίας:

→ του αναπόφευκτου υποκειμενισμού του δημοσιογράφου κατά την παρουσίαση της ειδησιογραφίας

→ της σκόπιμης, σε αρκετές περιπτώσεις, προσπάθειας παραπλάνησης και χειραγώγησης του δέκτη.

→ ο δημοσιογράφος προβάλλει την πραγματικότητα από τη δική του οπτική γωνία, αφού παρουσιάζει τα γεγονότα όπως ο ίδιος τα αντιλαμβάνεται και τα αξιολογεί με κριτήριο τις ιδέες, τον βαθμό κατανόησης και τα ενδιαφέροντά του

→ πολλές φορές η επιλογή των πληροφοριών εξαρτάται και από την ιδεολογική τοποθέτηση, τις προτιμήσεις του δημοσιογράφου ή του μέσου, το κοινό στο οποίο απευθύνεται (π.χ. νεανικό, συνειδητοποιημένο, α-πολίτικο κοινό κ.α.)

→ το ίδιο το γεγονός αποκτά άλλη διάσταση και σημασία, όταν παρουσιάζεται εκτενώς, και διαφορετική, όταν «πνίγεται» σ' ένα μονόστηλο σε κάποια εσωτερική σελίδα ή στο τέλος ενός τηλεοπτικού δελτίου

→ ο τρόπος παρουσίασης μιας είδησης ποικίλλει στα διάφορα μέσα, κάνοντας το ίδιο γεγονός να αποκτά διαφορετική βαρύτητα σε κάθε περίπτωση

→ το σχόλιο του δημοσιογράφου συνυφαίνεται ορισμένες φορές με την ανακοίνωση του γεγονότος, ώστε η γνώμη του πομπού να παρουσιάζεται στον ανυποψίαστο δέκτη ως εξακριβωμένο γεγονός.

→ η υποβάθμιση και η απόκρυψη «ενοχλητικών ειδήσεων», οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν στη διαμόρφωση δυσμενούς κλίματος στην κοινή γνώμη, αποτελεί μια συνήθη δημοσιογραφική πρακτική συγκάλυψης.

→ η υπερπροβολή ευνοϊκών ειδήσεων εξυπηρετεί την ωραιοποίηση της πραγματικότητας και τον αποπροσανατολισμό των πολιτών από τα σημαντικά προβλήματα της κοινωνίας.

→ η πρόβλεψη ενός γεγονότος από τον δημοσιογράφο με την μορφή εξακριβωμένης διαπίστωσης διαμορφώνει τις απαραίτητες συνθήκες για την πραγματοποίησή του.

→ οι εξαρτήσεις από την οικονομική και πολιτική εξουσία φθείρουν την ηθική και επαγγελματική ακεραιότητα των δημοσιογράφων, οι οποίοι αρκετές φορές διολισθαίνουν στον λαϊκισμό, την κολακεία του κοινού, την υπερβολή και τη συμμόρφωση με έξω- δημοσιογραφικά κέντρα

→ επίσης αμβλύνονται η διάθεση κριτικής και η δυνατότητα αμερόληπτης αποτύπωσης της πραγματικότητας και προωθείται η δημοσιογραφία της ευμένειας και της κολακείας

→ ο σκληρός ανταγωνισμός ανάμεσα στα διάφορα- κυρίως τηλεοπτικά- μέσα μετατρέπει την ενημέρωση σε εμπορικό προϊόν προς κατανάλωση

→ επιβάλλει την επικρότηση του κριτηρίου της τηλεθέασης κατά την επιλογή και την παρουσίαση των ειδήσεων

→ συνηγορεί στη δραματοποίηση των ειδήσεων και την παρουσίασή τους σε είδος «ψυχαγωγίας» με τεχνητούς διαξιφισμούς, με την μετατροπή της ιδιωτικής ζωής σε τηλεθέαμα, με την προβολή απόψεων ατόμων που δεν διαφωτίζουν αλλά προκαλούν την κοινή γνώμη.

→ πολύ συχνά, εκμεταλλευόμενος ο δημοσιογράφος την ελευθερία που του παρέχει το δημοκρατικό πολίτευμα, σκανδαλοθηρεύει, μεγιστοποιεί ασήμαντα συμβάντα, παρασιωπά καυτά προβλήματα και αλήθειες.

Ενδεικτικός επίλογος: Συνοψίζοντας, ο Τύπος για να λειτουργεί δημοκρατικά χρειάζεται να αφήσει τους πομπώδεις τίτλους και τις κατασκευασμένες ειδήσεις, να παρουσιάζει τα πράγματα όπως είναι, εξυπηρετώντας το λαό και όχι τα συμφέροντα πολλών επαγγελματιών της διαστρέβλωσης της αλήθειας και του χυδαίου κιτρινισμού. Ειδικά, ο δημοσιογράφος οφείλει να είναι σταυροφόρος της αλήθειας, όπως υπαγορεύουν τα καθήκοντά του.